

CEGESOMA NEWSLETTER

NR 35 - FEBRUARI 2018

[nl](#) [fr](#) [en](#)

DE DIGITALE UITDAGINGEN

Resultaten van een studiedag over de digitale toegang van de universiteiten tot de collecties van het Rijksarchief. Een vruchtbare bijeenkomst met uitwisseling van informatie over de wederzijdse noden.

[\[MEER INFO\]](#) (http://www.cegesoma.be/cms/index_nl.php?article=3660)

NIEUWE PUBLICATIES

Publicatie van twee nieuwe werken met betrekking tot bezettingservaringen en herinneringen, en de rol van staten in de constructie van geschiedenis en herinnering. [\[MEER INFO\]](#) (<http://www.cegesoma.be>

[/cms/autres_publi_nl.php](#))

UITZENDINGEN RADIO BRUXELLES EN ZENDER BRUSSEL TE ONTDEKKEN IN CEGESOMA

Een uitnodiging tot het ontdekken van de Duitse propaganda in de radioproducties van de bezetter in Brussel tijdens de Tweede Wereldoorlog. [\[MEER INFO\]](#) (http://www.cegesoma.be/cms/actu_nl.php?article=3666)

BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR NIEUWSTE GESCHIEDENIS

Publicatie van het dubbel nummer (2-3) van 2017. Onder meer in dit nummer, 6 artikels over uiteenlopende onderwerpen en een debatrubriek over '*big data* en de *history manifesto*'. [\[MEER INFO\]](#)

(http://www.cegesoma.be/cms/rbhc_nl.php?article=3652)

ARCHIEF

De Koning Boudewijnstichting schenkt nieuw archief aan het CegeSoma met betrekking tot de 50ste verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog. [\[MEER INFO\]](#) (<http://www.cegesoma.be>

[/cms/actu_nl.php?article=3663](#))

Een ontmoeting tussen het Rijksarchief en de universiteiten rond het thema 'digitalisering'

In 2015 is het Rijksarchief een denkoefening gestart over de digitale toegang tot de collecties, met name via het *BRAIN*-project *MADDLAIN* dat loopt in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek. Van de gebruikersgroepen die werden geanalyseerd, behoren de universitaire onderzoekers tot de voornaamste doelgroepen. Het was dus zeker een goed idee om diensthoofden van het Rijksarchief te laten samenzitten met vertegenwoordigers van de afdelingen Geschiedenis van de Belgische universiteiten om hen van gedachten te laten wisselen over hun respectievelijke noden. Een terugblik op de goed gevulde brainstorming die doorging op 5 februari 2018.

van "digital humanities-projecten" ?

Op 5 februari kwamen een veertigtal vertegenwoordigers van verschillende Franstalige en Nederlandstalige universiteiten en van het Rijksarchief bij mekaar om te brainstormen over de digitale uitdagingen van onze instelling. Hoofddoel was het in kaart brengen van de specifieke noden van de onderzoekers om vervolgens voor de komende jaren een actieplan te kunnen uitstippelen inzake digitalisering.

Na een korte voorstelling van de resultaten van het *MADDLAIN*-project en van de digitale tools die beschikbaar zijn bij het Rijksarchief werden verschillende workshops georganiseerd waaraan alle deelnemers volgens een beurtrol konden deelnemen.

De workshops draaiden rond drie thema's:

- 1) Het digitale aanbod van het Rijksarchief: Beantwoorden de archiefbestanden die digitaal beschikbaar zijn aan de verwachtingen van de universitaire onderzoekers? Wat zullen in de komende jaren de prioritaire noden zijn van de onderzoekers voor wat betreft digitalisering van archief bij het ARA? Beantwoorden de formaten die voor digitalisering worden gebruikt aan de noden die de onderzoekers ondervinden in het kader van "digital humanities-projecten" ?
- 2) Digitale toegang tot de collecties: Beantwoordt de onlinecatalogus van het Rijksarchief aan de verwachtingen en noden van de universitaire onderzoekers? Hoe kan de huidige catalogus verbeterd worden? Kunnen samenwerkingsprojecten onder vorm van crowdsourcing overwogen worden?
- 3) De virtuele onderzoeksomgevingen bij het Rijksarchief: Verwachten de onderzoekers dat het Rijksarchief hen andere digitale tools verstrekt, meer bepaald voor de analyse en verwerking van gegevens, of voor gezamenlijk werk, enz. Welke pistes voor samenwerking zijn mogelijk tussen archiefdiensten en universiteiten voor wat betreft het opzetten van "digital humanities"-projecten ?

Dit soort ontmoetingsdagen is eens te meer zeer nuttig gebleken omdat hier een onmisbare dialoog kan worden aangegaan en onderhouden tussen het Rijksarchief en zijn gebruikers. De ontmoetingsdag bood niet alleen de gelegenheid om vrijelijk te praten over wederzijdse noden en verwachtingen, maar heeft ook voor de komende jaren concrete samenwerkingspistes aan het licht gebracht.

De voorbije jaren heeft het Rijksarchief inzake digitalisering de nadruk gelegd op de parochieregisters en de akten van de burgerlijke stand, archiefstukken die fel geëerd zijn bij genealogen. Maar ook andere bestanden zouden gedigitaliseerd moeten worden : repertoria bijvoorbeeld, of bestanden en indexen die werden aangemaakt door archiefvormers en een aanvulling bieden op de inventarissen die werden opgesteld door archivariissen, evenals op de thematische gidsen van het Rijksarchief, beeldmateriaal, kadasterdocumenten, kaarten en plattegronden en bronnen die een meer internationaal publiek aanbelangen, zoals bijvoorbeeld het Afrikaans archief.

Ook werd gepraat over de digitaliseringsmethodes. Zo is bijvoorbeeld gebleken dat talrijke onderzoekers de gewoonte hebben de documenten in de leeszaal te fotograferen om ze vervolgens thuis te kunnen bestuderen. Maar door de geringe kwaliteit van dat soort reproducties en het ontbreken van correcte metadata bij de digitale bestanden zou voorrang moeten worden gegeven aan een daadwerkelijke samenwerking met het Rijksarchief. Concreet zouden de onderzoekers, mits een kleine opleiding, in de leeszaal de beschikking kunnen krijgen over digitaliseringsapparatuur om deze te gebruiken in het kader van hun doctoraat of voor een seminarie rond Geschiedenis waarbij archief van het Rijksarchief aan bod komt.

Tijdens de workshop over de toegang tot de collecties werden heel wat suggesties gedaan voor de zoekroboten zoals Search of Pallas. De voorstellen gingen vooral over de wijze waarop de zoekresultaten worden getoond, de voorgestelde zoekopties en het soort tools dat aan de lezers geboden wordt. De suggesties zijn zeker nuttig nu het Rijksarchief gestart is met een modernisering van zijn zoekroboten. Over het algemeen zijn de onderzoekers voorstander van de mogelijkheid om verschillende zoekmethodes te kunnen combineren, zoals een eenvoudige zoekopdracht met trefwoorden zoals in Google, contextualiseren van de archiefbestanden binnen een hiërarchie, zoeken via een specifiek veld (datum, depot, enz.). Ook inzake de ergonomie van de zoekresultaten op het scherm zou een inspanning moeten worden gedaan, onder meer door de mogelijkheid te bieden de resultaten te ordenen volgens criteria naar keuze van de onderzoekers. Een andere prioriteit is volgens de onderzoekers de communicatie rond de problematiek van de meertaligheid en de synonymie van de trefwoorden en het gebruik van de zoekroboten via tools die gemakkelijk toegankelijk zijn vanuit de verschillende catalogi.

Een laatste thematische workshop ging over de virtuele onderzoeksomgevingen. Zoals is gebleken uit de resultaten van *MADDLAIN* maken onderzoekers niet echt gebruik van de platformen voor gezamenlijk onderzoek omdat ze liever werken binnen een omgeving die ze goed kennen en die aangepast is aan hun persoonlijke noden. Ze combineren daarbij verschillende tools die beantwoorden aan hun specifieke behoeften: opslaan van de resultaten (*Office*, *Google Drive*), delen van documenten (*Dropbox*, *Google drive*) communicatie (blogs), organisatie van de gegevens (*Zotero*, *Tropy*, *XNconvert*) of specifieke analyses in functie van het gevoerde onderzoek (*ArcGIS*, *Q-GIS*, *Nodegoat*, *Gephi*, etc.).

De deelnemers oordelen dat de hoofdprioriteit van het Rijksarchief erin bestaat een maximum aan archiefbestanden toegankelijk te maken voor onderzoek, en te zorgen dat ze worden gestructureerd en beschreven met stabiele en coherente metagegevens zodat ze in de virtuele omgeving van de onderzoeker zelf gebruikt kunnen worden. De meeste onderzoekers hebben overigens gewezen op het belang van een verbetering van de zoekroboten door meer functionaliteiten ter beschikking te stellen (gebruikersprofiel, ordening van de resultaten volgens verschillende criteria, mogelijkheid rechtstreeks online te bestellen,

enz.).

Wat betreft de ontwikkeling van een beleid inzake digital humanities, benadrukken de universiteiten de noodzaak van kwaliteitsgarantie van de gegevens en van inspanningen om modellen op te zetten. De aangemaakte databanken moeten interoperabel zijn zodat links kunnen worden gelegd met andere (externe) portals zoals Wikipedia, Wikidata, Wikisource, Linked Open Data, platformen van partnerinstellingen, ...

Voor meer info over de inhoud van de debatten die plaatsvonden tijdens de workshops kan u het volledige verslag [hier](#) raadplegen.

Florence Gillet
21.2.2018

◀ [Terug](#) ▶

Boeken

Het CEGESOMA is een Belgisch kenniscentrum met betrekking tot 20ste eeuwse conflicten en geeft regelmatig monografiën en onderzoeksinstrumenten uit, alleen of in samenwerking met andere uitgevers.

Een publicatie bestellen kan via email (cegesoma@cegesoma.be) of telefonisch (0032/2 556 92 11).

Ga naar [de backlist](#) voor een overzicht van alle uitgaven.

Om onze meest recente publicaties te bekijken surf u op onderstaande pagina's.

PROMOTIES !

U kunt nu tegen een verlaagde prijs deze boeken bestellen bij het CegeSoma :

- * Rudi Van Doorslaer & Jean-Philippe Schreiber, *De curatoren van het ghetto. De Vereniging van de joden in België tijdens de nazi-bezetting*. (5 euro)
- * Lieven Saerens, *Onwillig Brussel. Een verhaal over jodenvervolgving en verzet*. (17,50 euro)
- * Emmanuel Gerard (ed.), Widukind De Ridder & Françoise Muller, *Wie heeft Lahaut vermoord ? De geheime koude oorlog in België*. (18 euro)
- * Chantal Kesteloot (ed.), *Albert & Elisabeth. De film van een koninklijk leven*. (10 euro)

Nieuwe publicatie van geassocieerd onderzoeker Frank Seberechts

Na recente boekpublicaties van onze geassocieerde onderzoekers – 'Grenzeloos verzet' van Paul de Jongh, 'De gebroken arm der wet' van Marc Verschooris en 'La valise oubliée' van Gerlinda Swillen – publiceert nu ook Frank Seberechts zijn nieuwe boek : 'Drang naar het Oosten'. [Lees meer...](#)

“Wallonië bevrijd”, “Brussel, bevrijde stad” : photos wanted !

Naar aanleiding van de 75e verjaardag van de bevrijding en het einde van de Tweede Wereldoorlog zullen bij *Renaissance du Livre* twee werken worden gepubliceerd in de reeks “Villes en guerre” (“Steden in oorlog”). Z

oals de eerdere uitgaven zullen deze boeken gebaseerd zijn op fotomateriaal: Hoe zijn de gebeurtenissen fotografisch weergegeven? Wat

kunnen we eruit leren? Kan de geschiedenis van steden in oorlog geschreven worden met een focus op fotomateriaal? [Lees meer...](#)

1918-2018. Vier jaar oorlog met een impact van een eeuw

In november 1918 zwijgen eindelijk de kanonnen. Maar daarmee is het verhaal niet af: de wereld is definitief veranderd, is onzeker geworden en moet opnieuw worden uitgedacht.

Op dat ogenblik begint volgens Eric Hobsbawm de “korte twintigste eeuw”, een concept dat door talrijke historici werd overgenomen.

Om deze complexe periode te schetsen publiceert Le Vif/L'Express een speciaal themanummer dat werd

gecoördineerd door Chantal Kesteloot en Laurence van Ypersele. [Lees meer...](#)

Warfare and Welfare : over het verband tussen oorlogen en de ontwikkeling van de welvaartsstaat.

Oorlogen zijn versnellingsmomenten voor de ontwikkeling van de sociale politiek.

In België wordt de welvaartsstaat na de Tweede Wereldoorlog direct geassocieerd met het Sociaal Pact van april 1944.

In een nieuw boek staat het verband tussen oorlogen en welvaartsstaatsontwikkeling ('the warfare-welfare nexus') voor een aantal landen in en buiten Europa centraal. [Lees meer...](#)

‘Kinderen van de repressie’ : boekvoorstelling en debat op 4 oktober

In het najaar van 2017 was er al de veelbesproken Canvas-reeks maar nu is er eindelijk ook het boek: 'De Kinderen van de repressie'.

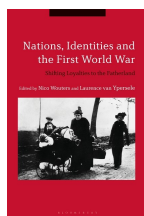
Op 4 oktober 2018 om 11.00u wordt in de Zuilengang van het Vlaams Parlement dit boek voorgesteld.

Na een inleiding door Jan Peumans (voorzitter Vlaams Parlement) gaat uitgever Harold Polis in debat met auteur Koen Aerts, prof. Bruno De Wever (UGent) en Nico Wouters (CegeSoma).

De toegang is gratis, maar inschrijven is verplicht via

boeken@polis.be [Lees meer...](#)

Resultaten van de conferentie War and Fatherland gepubliceerd

Op 14-15 oktober 2015 organiseerde het CegeSoma samen met alle Belgische universiteiten de internationale conferentie 'War and Fatherland'. Bijna drie jaar later, is er nu ook het boek : 'Nations, Identities and the First World War'.

Het boek, onder editorschap van Nico Wouters (CegeSoma) en Laurence van Ypersele (*Université Catholique de Louvain*), telt vijftien hoofdstukken en werd gepubliceerd bij Bloomsbury.

[Lees meer...](#)

Du café liégeois au Soldat inconnu. La Belgique et la Grande Guerre.

Een blik op een verleden dat onze geschiedenis voor altijd getekend heeft

De auteurs van dit boek willen een aantal gebeurtenissen met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog beschrijven, alsook de sporen die dit conflict op de Belgische maatschappij naliet. Het was niet hun bedoeling om volledigheid na te streven: daarvoor zouden immers verschillende boekdelen nodig zijn.

[Lees meer...](#)

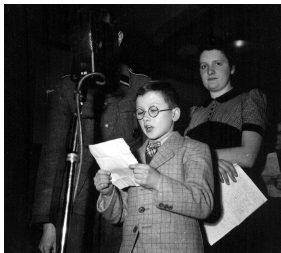
Verzet in de tuinwijk : Watermaal-Bosvoorde in 1940-1945

De bekende documentairemaker André Darteville heeft met zijn talenten als historicus en journalist –postuum– een pakkend en degelijk werk geschreven over het verzet tijdens WO II in de landelijke Brusselse gemeente Watermaal-Bosvoorde. [Lees meer...](#)

De uitzendingen van Radio Bruxelles - Zender Brussel digitaal raadpleegbaar in de leeszaal.

In oorlogstijd is de radio een bijzonder doeltreffend communicatiemiddel. Dankzij de radio vernamen de Belgen dagelijks nieuws over het front, beluisterden ze officiële of clandestiene toespraken, versleutelde berichten en propaganda-uitzendingen. Vele families hebben nog herinneringen aan de avonden die ze samen aan het radiotoestel doorbrachten. Radio was een ideaal middel om te informeren en te overtuigen, zowel voor de geallieerden als voor de bezetter. Dankzij het CegeSoma kan u vandaag opnieuw luisteren naar de radioprogramma's die de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog uitzonden vanuit Brussel.

Opname door Zender Brussel van familieberichten voor vrijwilligers aan het Oostfront, 1940-1945, Collectie CegeSoma, Foto 24655.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verzorgde de Belgische overheid haar radio-uitzendingen voornamelijk vanuit Londen en Leopoldstad. Onmiddellijk na de Duitse inval in België spitste het Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep (NIR) zich toe op de actuele berichtgeving die de bevolking in real time moest informeren over het verloop van de gebeurtenissen.

Vervolgens gebruikten de Duitsers de radio in bezet gebied voor propagandadoeleinden. Op 28 mei 1940 werden de gebouwen van het NIR gevorderd. Omdat de Belgische overheid vóór haar vertrek naar Londen de technische installaties had laten vernietigen, moest de bezetter voor de ganse duur van de oorlog gebruik maken van mobiele zendapparatuur. Op 31 juli 1940 werd met een besluit van de *Militärverwaltung* officieel *Radio Bruxelles* - Zender Brussel opgericht. De werking van de nieuwe zenders werd verzekerd door ongeveer 500 Belgische burgers waarvan de meesten voordien bij het NIR actief waren. De Duitse propaganda werd in eerste instantie georganiseerd door het militaire bestuur maar stond ook onder controle van Goebbels in Berlijn.

Een groot deel van het radioarchief van de Tweede Wereldoorlog is jammer genoeg verloren gegaan. Gelukkig zijn toch een aantal stukken bewaard gebleven, zoals een deel van de uitzendingen die door de bezetter werden verzorgd vanuit de lokalen van het NIR en die na de bevrijding werden opgeëist door het auditoraat-generaal. Dit archief werd vervolgens toevertrouwd aan het Algemeen Rijksarchief en daarna aan het CegeSoma, dat eind van de jaren 1960 werd opgericht als studiecentrum over de Tweede Wereldoorlog.

De collectie met 78-toerenplaten met de uitzendingen van *Radio Bruxelles* - Zender Brussel die wordt bewaard bij het CegeSoma bestaat uit een duizendtal platen in het Frans, 2000 platen in het Nederlands en ongeveer 500 platen in het Duits. Ze werden aanvankelijk bewaard in de lokalen van het CegeSoma aan het Leuvenseplein, vervolgens in het Residence Palace en aan de Luchtvaartsquare, en vandaag bevinden ze zich in een geklimatiseerd depot van het CegeSoma in de Belgradostraat te Vorst. Naast het radioarchief van *Radio Bruxelles* - Zender Brussel, bewaart het CegeSoma ook de transcripties van de uitzendingen en enkele administratieve dossiers onder de nummers AA33, AA1321 en AA1522, die kort beschreven staan in inventarissen.

Dankzij het digitaliseringsprogramma "digit03" dat wordt gefinancierd door het federaal Wetenschapsbeleid kunnen al deze radio-uitzendingen voortaan digitaal worden geraadpleegd in de leeszaal van het CegeSoma. De volledige inventaris van de uitzendingen vindt u [hier](#). Onze teams zijn ook gestart met de digitalisering van het betrokken papieren archief maar dit werk is pas binnen twee tot drie jaar afgerond. De transcripties van de uitzendingen van juli 1940 tot maart 1942 en alle uitzendingen van l'Écho du Jour zijn wel reeds beschikbaar in de leeszaal. Het gaat hier evenwel om de transcripties die na de oorlog bewaard zijn gebleven en dus niet over alle uitzendingen van *Radio Bruxelles* - Zender Brussel. Ze stemmen bovendien niet noodzakelijk overeen met de audioversies waarover we beschikken.

Florence Gillet
22.2.2018

◀ [Terug](#) ▶

BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR NIEUWSTE GESCHIEDENIS : Het dubbelnummer BTNG 2017 is verschenen

Met grote vertraging is het dubbelnummer (2-3) van 2017 verschenen.

Het tijdschrift bevat zes artikelen over uiteenlopende onderwerpen: de jachtpolitiek (1894-1936) van de BWP, de gerechtelijke vervolging van verklikkers na WO I, de sociale economie in Vlaanderen, filmvertoningen in de Vlaamse Halebeweging (1970-1990), folkloristische militaire parades in Wallonië, en Duitstalige radio-uitzendingen (1965-1974).

Naast de rubriek doctoraatsonderzoek en recensies, bevat het nummer ook een debatrubriek over 'The History Manifesto' en 'Big Data' met Christophe Verbruggen, Ramses Delafontaine, Fien Danniau, Sally Chambers, Pieter Lagrou, Delphine Lauwers & Ornella Rovetta.

Voor meer informatie :
www.journalbelgianhistory.be

8/2/2018

◀ [Terug](#) ▶

De herdenking van de vijftigste verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Herdenkingsevenementen zijn integraal deel gaan uitmaken van onze hedendaagse samenleving. Honderd jaar Grote Oorlog, de tweehonderdste verjaardag van de Slag bij Waterloo en zelfs de recente aanslagen in ons land kwamen reeds aan bod als thema voor herdenkingsplechtigheden. Herdenkingen zijn maatschappelijke belevingen die ons iets kunnen leren; niet alleen over de historische gebeurtenis waarvoor ze staan maar ook over de manier waarop de samenleving daarmee omgaat. Anders gesteld: hoe en met welke bedoelingen 'recupereert' het heden het verleden?

Het is echter niet altijd eenvoudig om herdenkingsevenementen te analyseren. Welke documenten komen daarvoor in aanmerking? Waar zitten de interessante archiefbestanden? Soms kunnen de geschiedkundigen rekenen op een dosis geluk...

Voor de herdenking van de vijftigste verjaardag van de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld had de regering besloten om beroep te doen op de Koning Boudewijnstichting omdat deze reeds heel wat ervaring ter zake had opgebouwd n.a.v. de festiviteiten rond de "dubbele verjaardag" van Koning Boudewijn (60e verjaardag en 40 jaar koningschap).

De context waarin die beslissing werd genomen was vrij bijzonder, omdat het ging over de eerste herdenkingsplechtigheid die werd georganiseerd sinds België officieel een federale staat was geworden, en dit tegen een toenmalige achtergrond van politieke mobilisatie tegen extreemrechts en het negationisme. Kortom, een bijzonder "gevoelige" situatie. Het CegeSoma heeft het hele gebeuren destijds op de voet gevolgd en er een boek aan gewijd.

Vandaag kan in dit verband nieuw onderzoek worden opgestart dankzij het archief dat de Koning Boudewijnstichting ons heeft toevertrouwd. Met deze stukken kan een kijk achter de schermen worden verkregen om een antwoord te zoeken op vragen als: welke middelen werden ingezet? Hoe verliep de samenwerking met de federale regering en met de deelstaten? Op welke waarden werd de nadruk gelegd?

Allemaal onderzoeksvragen waarop het antwoord wellicht te vinden is in de archiefdozen. Een hint voor de liefhebbers...

Chantal Kesteloot

21.2.2018

◀ [Terug](#) ▶